

Öt-tíz százalék

Most, hogy közelít a tavasz, jönni fog az áradás is, mégpedig – véli az előrejelzés – a szokásosnál nagyobb mértékű. Hiszen az átlagon túli hőmennyiség gyűlt föl a hegyekben, a Tisza vízgyűjtő területén. Ez pedig nem kis terület, Magyarországnak például kétszerese. Pílanatnyilag csakis a védtöltésekben bízhatunk.

De ha majd megépülnek, végig a Tisza mentén, a módosított Vársárhelyi-terv keretében a szükségtározók – közülük egy létesül Csongrád megyében, a Baks–Dóc–Ópusztaszer–Sándorfalva területet érintő Percsorai-tározó –, akkor ezek is csatasorba állíthatók árvízi védekezéskor. Ugyanakkor, amennyiben azt akarjuk, hogy a tározók „éles” helyzetben tényleg hatékonyan csökkentsék a vízszintet, nem áradáshelyzetben legfeljebb öt-tíz százalékgig tölthetők fel vízzel, mutat rá az Alsó-Tisza vízügyének első embere. Ezen az öt-tíz százalékon alakulhatnak ki tehát a sokszor emlegetett, a vízi, vízparti állat-, növényvilág fönnmaradása szempontjából rendkívül fontos vizes élőhelyek.

Sok-e, vagy kevés a szakember által lehetségesnek tartott állandó vízmennyiség? Elég sok, különösen, ha a jelenlegi, szinte nullához viszonyítjuk. Azért írunk „szinte” nullát, mert a leendő, folyamatos vízbortottóság elsősorban ott jöhet létre, ahol ma is részben vagy egészben vízi, illetve vízközi területek találhatók. Ha a vizes élőhelyek nagysága bármennyivel is nő, annak csak örülni lehet – ugyanakkor nagyon fontos: a halak és társaik bármikor visszahúzódnának arra a bizonyos öt-tíz százalékgyi részre a mindössze időszakosan vízjárta helyekről! Mert ha elszigetelt, mély fekvésű területek, különálló gödrök maradnak hátra, melyek fokozatosan kiszáradnak a vízszint csökkenésével – élőlények milliárdjai pusztulhatnak el minden egyes víz kieresztés, víz visszahúzóds után.

Vigyázni kell tehát: tényleg az életet szolgálják a leendő tározók, és ne a halált.

FARKAS CSABA

A gátak nem nőhetnek az égig

Szemléletváltás az árvízvédelemben

Öt hatalmas víztározót alakítanak ki 2005 végéig a Tisza árterén. Ez az új Vársárhelyi-terv lényege. A tározók az árvíz elleni védekezés mellett vizes élőhelyként működhetnek, illetve természetközeli gazdálkodásra is alkalmasak volnának.

MUNKATÁRSUNKTÓL

Az árvíz elleni védekezésre és újjáépítésre 1998 óta 120 milliárd forintot költöttek. A Környezetvédelmi és Vízügyi Minisztérium (KVM) által új Vársárhelyi-tervnek nevezett, többéves előkészítés, számos egyeztetés során elkészült árvízvédelmi koncepciót a kormány január végén tárgyalta meg. Megvalósítása összesen 171 milliárd forintba kerülne. A szükséges pénzt állami források mellett uniós banki hitelekkel fedeznék.

Az elmúlt évek hatalmas árvizei, az 1998 novembere és 2001 márciusa között a Tiszán levonuló négy nagy árhullám bebizonyította, hogy a gátak további erősítése helyett a hatalmas víztömeg szétterítése biztosíthatja a Tisza-parti települések megóvását. Az utóbbi évek rendkívüli árvizeinél még kedvezőtlenebb helyzet is előállhat a folyók együtt járásával – *Kertai István* vízügyi szakember szerint. A mértékadónál 1,5 m-rel magasabb árvízszint is előfordulhat, ami a folyó több száz kilométeres középső szakaszán 50-80 centiméterrel is meghág-

hatja a megemelt és fejlesztett töltéseket. A víz nyomásának csökkentése érdekében több száz millió köbméternyi víz elhelyezésére alkalmas a tervezett öt tározó. Ide nagy árhullámok idején zsilipek megnyitásával vezetnék a főmederből a vizet a veszély elmúltáig. A többi időszakban a tározók vizes élőhelyként, illetve vizes alapú gazdálkodás céljaira szolgálnának. A terület mezőgazdasági hasznosításának átalakításával minimumra csökken a szántó, dominál az erdő, a rét, a legelő és a vizes élőhely mint művelési ág. A földhasználat-változással – a KVM szerint – a gazdák is jól járnának: a gabonatermelés helyett uniós forrásokból támogatható agrár-környezetvédelmi programok indulhatnak. A KVM nem tervez kisajátításokat: egyszeri megváltási összeg kifizetésével szeretnék a tulajdonosokat rábírni, hogy járuljanak hozzá a számukra átmeneti veszteséget, de hosszabb távon anyagi hasznót is hozó tározók megépítéséhez.

Az új, továbbfejlesztett Vársárhelyi-terv házaspárja a meglévő adottságokat az új elvárásokkal a fenntartható fejlődés jegyében. Megvalósulásával a gátszakadások kockázata egynolcadára, a védekezési költsége mintegy ötföldre, az okozható kár nagysága egytizedre mérsékelhető.

Az új Vársárhelyi-terv, csakúgy, mint a XIX. századi „új honfoglalás” az Alföld vízszabályozásával, évszázadokra meghatározná a táj arculatát és biztonságát.

lamint a Kárpátok hegyeiben. Az ukrán fél az állomásokhoz az aléptítményeket alakítja ki, míg az automata állomásokat a magyar szakemberek telepítik.

A megállapodás alapján a folyó mentén eddig ugyancsak magyar támogatással kialakított 18 automata észlelő- és adattovábbító állomás mellé további 12 épül. A csapadékok és a vízszintemelkedést mérő-, illetve jelzőberendezések a gyorsabb árvízvédelmi előkészületekre, baj esetén a hatékony beavatkozásra teremtik meg a lehetőséget, de alkalmasság arra is, hogy a víz szennyezettségéről adatokat szolgáltatssanak.

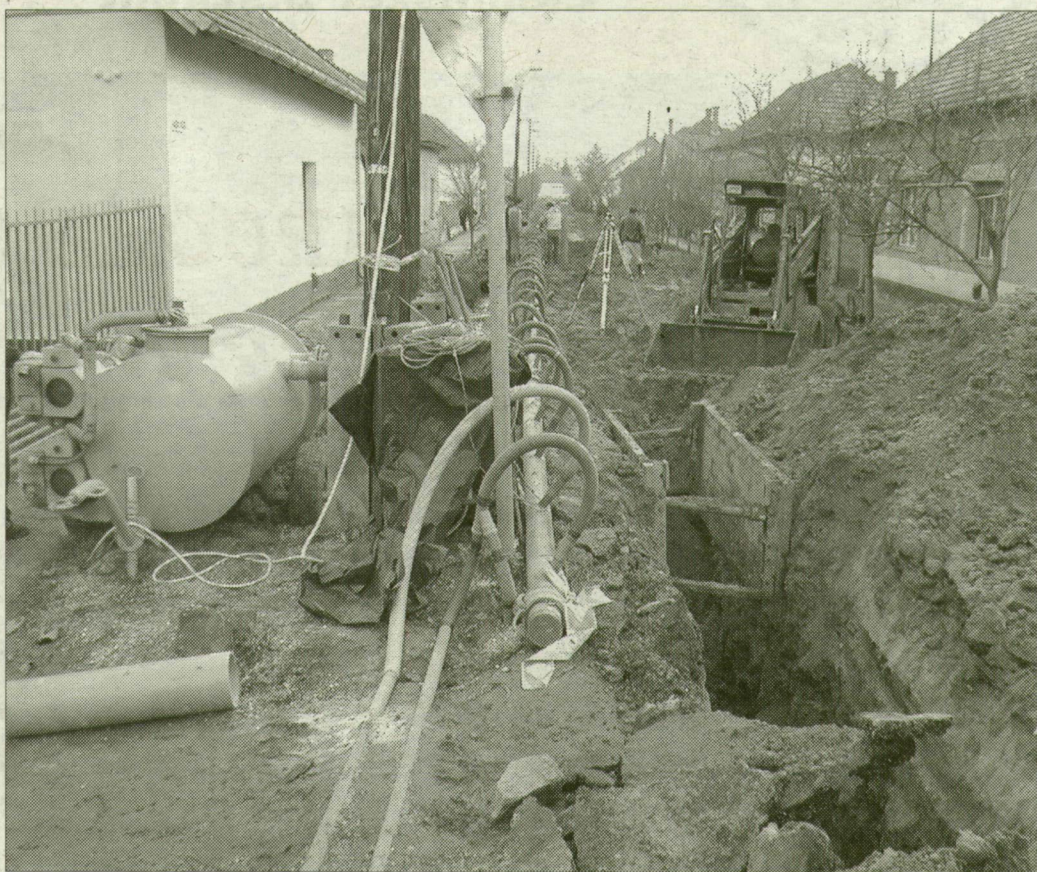
Csatornázottság: jobb az országos átlagnál

Szennyeznek a talajvizet

Kismértékben az országos szint fölötti Csongrád megye szennyvíz-csatornázottsága, a háztartásonkénti rákötések mennyisége. De a szennyvíztisztító-kihasználtságon még jelentősen lehetne javítani. A települések alatti talajvíz elszennyeződött, az első vízáadó rétegből származó víz emberi fogyasztásra nem javasolt.

– A csatornázottság ügye nem választható el a szennyvíztisztítástól: a csatornahálózatból a tisztítóba kell jutnia a szennyvíznek – mondja Gyapjas József, az Alsó-Tisza-vidéki Környezetvédelmi Felügyelőség igazgatója. A megye 60 települése összesen 667 kilométernyi kommunális szennyvíz-csatornahálózattal rendelkezik, ebből 484 kilométer Szeged és Hódmezővásárhely közt oszlik meg, a többi város 148 kilométernyin osztozik, a fönnmaradó mennyiség a községek csatornahálózata. Szennyvíztisztító 16 településen működik; a közelmúltban három létesült (Makón, Csongrádon és legutóbb Ásotthalmon).

A helyzet nemsokára tovább javulhat: a meglévő vízjogi engedélyk alapján több Szeged közeli település (például Újszentiván, Kübekháza, Deszk) szennyvíz-csatorna-hálózata épülhet ki, s csatlakozhat a város tisztítójára. Egyébként Szeged szennyvíztisztítója még csak mechanikai tisztítást végez, a biológiai tisztítás ISPA- és kormánytámogatás révén fog megvalósulni. Kiszombor szennyvíze a makói biológiai szennyvíztisztítóba kerülhet, hiszen Kiszombor és Makó közt már kiépült a csatorna-összeköttetés, de a község csatornázása még nem fejeződött be. A klárafalvi, tavas rendszerű tisztító a

Csongrádon sem elég, ha elkészül a csatorna – rá is kell kötniük a háztartásoknak.

Fotó: Tésik Attila

ferencszállási szennyvizet is kezelheti; a Mártélyon keletkezett szennyvizet a hódmezővásárhelyi tisztító fogadja majd. Mindez előzetes csatorna-összeköttetést igényel.

A két megyei jogú városunk közül Szegeden jelenleg 73 százalékos a csatornázottság, a rákötés pedig 97 százalékos. Hódmezővásárhely csatornázottsága 85 százalékos, az eddigi rákötési arány 69 százalék. A cél mindkét területen a teljesmértékű lenne. Hiszen – s ez minden településre vonatkozik – a csatornahálózatra rá nem kötött háztartások

szennyvíze jórészt szikkasztókba jut, onnan a talajba, ezáltal a talaj és a felszín alatti vízkészlet mindinkább elszennyeződik.

A talajvíz a települések környékén erősen nitrátosodott. Márpedig a nitrát, ha túlzott a koncentrációja, nemhogy növelné, de visszafogja a növények fejlődését. De sok esetben az ennél mélyebbről, az első vízáadó rétegből származó víz sem alkalmas emberi fogyasztásra.

A kisebb településeken a legrosszabb a helyzet, bár csatornázottságra, helyben történő tisztításra pozitív példák is említhe-

tők. Így – többek közt – Algyő, Ásotthalom, Balástya, Ópusztaszer, Rőszke, Ruzsa. A kistelepülések esetében a helyben történő alternatív szennyvízkezelésnek lehet leginkább létjogosultsága – például a nádgökökérzés tisztításnak –, mert így nem kell a szennyvizet csatorna-kilométereken át a legközelebbi, tisztítóval rendelkező városig utaztatni. Léteznek olyan, miniatűr szennyvíztisztítóművek is, amelyek akár a lakásonkénti tisztítást is lehetővé teszik, de ezek hatékonyságát még vizsgálják.

F. CS.

Zöld Kapocs: összeköt a természettel

Madarászszuli Vársárhelyen

A Zöld Kapocs Környezeti Nevelés Munkaközösség hódmezővásárhelyi óvodák, iskolák pedagógusai összefogásával jött létre, önkormányzati kezdeményezésre. Az országban összesen hét hasonló munkaközösség létezik.

– A cél: a természet megszeretése, megismertetése a gyerekekkel – mondja *Walterné Böngyik Terézia* munkaközösség-vezető, a Szent István Általános Iskola pedagógusa. A több mint félszáz résztvevő pedagógus közül sokan a Magyar Környezeti Nevelés Egyesület tagjai is; az egyesület anyagilag támogatja a munkaközösséget. Első lépésként az őszi megalakulás után darulesre invitált 300 gyermeket a Zöld Kapocs, a kardoskúti Fehér-tóra.

– E látványos kezdettel előre leltük a gyerekeknek, milyen világba nyerhetnek bepillantást – halljuk a tanárnőktől. Madáreteket, -odúkat készítették a diákok, felnőtt segítségével. *Látos József* vásárhelyi bútorkészítő etetőket, odúkat adományozásával csatlakozott az akcióhoz. A Kásaerdőnél madárparkot hozott létre a munkaközösség, az etetőbe rendszeresen kijuttatják a Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület (MME) biztosította eleséget a gyermekcsoporthoz. A madárpark természetvédelmi tanösvény kiindulópontja lesz, avatását e tanév végére tervezik. Madarászszulit is indított a munkaközösség gyerekeknek, szintén MME-segíttéssel.

Pedagógusoknak pedig az erdei iskolák szerepéről szervezett előadást a Zöld Kapocs, *Labancz Györgyi*, az erdei iskolamozgá-

Walterné Böngyik Terézia: ha a gyerekek megszeretik a természetet, akkor vigyázni fognak rá.

Fotó: Tésik Attila

meghívásával. A munkaközösség bekapcsolja az iskolákat a város hulladékgazdálkodási koncepciójának részét alkotó szelektív hulladék-gyűjtési akcióba; azt ugyancsak megtudhatják a gyerekek, miként nyerhető szerves hulladékból új életet lehetővé tevő komposzt. A Konrad Lorenz Természetvédelmi Egyesület kutya-menhelyére gyűjtést szervez a Zöld Kapocs, vizionzásként az egyesület bemutató foglalkozásokat tart iskolákban, terápiás

kutyákkal. A madarak és fák napja alkalmára pályázatot ír ki a munkaközösség gyermekeknek, iskolák virágosításával, növényesítésével kapcsolatban, a nyertes intézményeknek növényeket biztosít az önkormányzat.

A tanárnő hangsúlyozza: a Zöld Kapocs működése elképzelhetetlen lenne a pedagógusok lelkes, önzetlen közreműködése nélkül.

CS. F.

ISPA-pénz

Négy hulladékgazdálkodási és két szennyvíztisztítási fejlesztést hagyott jóvá Brüsszel 2000-ben. Ezekre az ISPA 81 millió eurós támogatást adott.

A 2000-es programok között a legnagyobb, 33,3 millió eurós támogatást a Szeged térségi szennyvízkezelési és csatornázási rendszer fejlesztése érdemelte ki. Ezentúl 8,3 millió eurót nyert a szegedi regionális hulladékgazdálkodási fejlesztés.

Az ISPA-támogatások a szennyvíztisztítási fejlesztéseknél a költségek felét fedezik, a hulladékgazdálkodási beruházásoknál ennél nagyobb hányadot. A további finanszírozást nagyobb arányban a központi költségvetés, illetve kisebb részben az önkormányzatok vállalják magukra.

Visegrádi alap

Környezetvédelmi témával is lehet pályázni a Visegrádi Országok közös Alapjához. A visegrádi országokból jogi és természetes személyek pályázhatnak kulturális és tudományos együttműködés, valamint kutatás, oktatás, diákcsera, határon átnyúló együttműködés témakörben. Feltétel, hogy legalább három visegrádi ország közreműködjön a vázolt témában. Az alap kiemelten támogatja a civil társadalmat építő kezdeményezéseket. A pályázatok beadási határideje 2003. március 15. Részletes információ a www.visegrad-fund.org weboldalon található.

**A ZÖLD PONTOK
MELLÉKLET
A KÖRNYEZETVÉDELMI
ÉS VÍZÜGYI
MINISZTERIUM
TÁMOGATÁSÁVAL
KÉSZÜLT. SZERKESZTI:
ÚJSZÁSI ILONA**

Kulcs: az előrejelzés

A Tiszán a domborzati viszonyok miatt rendkívül gyorsan alakulnak ki az árvizek, ezért a védekezési, felkészülési idő rövid. A kárpátaljai felső-tiszai árvízvédelmi és vízminőség előrejelző rendszer fejlesztéséről tavaly, október végén írt alá kormányközi megállapodást *Kóródi Mária* környezetvédelmi és vízügyi miniszter és *Viktor Horev*, az ukrán állami vízgazdálkodási bizottság elnöke.

A megállapodás szerint a magyar fél 215 millió forintos segítyt nyújt Ukrajnának. Az összegből automata előrejelző állomásokat építenek ukrán területen a Tisza mentén, va-